

רשימות חוברת מח

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת שלח, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — חלק מהרשימה דסוכות תרצ"ו (שאמר "מקצת בביהכנ"ס"), שבה נתבאר המאמר דרבה בר בר חנה בענין "מתי מדבר" (ב"ב עג, סע"ב ואילך) אודותם מסופר בפרשת השבוע, והמשכו ע"ד הפלוגתא דב"ש וב"ה בענין ציצית, שבסיום פרשת השבוע.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכתי"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' שלח, ה'תשנ"ו

ברוקלין, נ.י.

(ב"ב עג: ושם) תא ואחוי לך מתי מדבר וכו'.

מתי מדבר לא רצו להשפיל עצמם במצות מעשיות (לקו"ת). וזהו מתי (מל' מתיו מספר. מתי מספר. אנשים) מדבר, ולא ישוב. כי גם הגשמיות שלהם, המן לא הי' בו פסולת (יומא), שמלתך לא בלטה () . כי היו דור דעה, ועליהם נאמר לי חסידי (סנה'). ואף דיש פלוגתא בזה (סנה' שם), הא קאמר פה בתוס' דאתיא כמ"ד יש להם חלק לעוה"ב. גם לאידך מ"ד אולי אפ"ל אין להם חלק לעוה"ב שהם למע' מחלק לעוה"ב ().

ודמו כמאן דאיבסמו, ע"ד שתויי יין נכנסו (), ב"ע הציץ ומת (חגיגה).

וגנו אפרקיד, כל פנימיותם למע'. והנה בברכות () נדה () מגני מאן דשכיב אפרק', והרי הם היו שוכבים כך מחיים וכמובא פה בתוד"ה ממ"ר. אלא שטעם הגנאי מפני תאוה וכו', וזה לא שייך כאן שהיו מובדלים מהישוב.

ומפרש גובה בחינתם: שגם בירכי, רגל בחי' התחתונה שבהם, הוה זקיפא. ועד כמה, שטייעא — סוחר — אינו אלא מוציא מרשות לרשות, ע"י כסף וזהב, דו"ר (בענין כנען), והיינו איש ישראל העוסק במצות מעשיות. והטייעא הי' במדריגה היותר עליונה עד שגם הבהמה שהי' רוכב עלי' — הגוף ונה"ב — הוא גמל צנוע בתשמיש (האוחר בין הגמלים ובניהם ובנאיהם), אף שלאחר חטא עה"ד א"א לגמרי בלא תאוה (). והרואה גמל בחלום, היינו כחולמים, זמן הגלות, מיתה נקנסה עליו מן השמים והצילוה ממנה (ברכות נו:), פי' ע"י התכוננות בא לרצוא, רץ לבך, או ע"ד בן ק' כאלו מת ועבר כו', אבל הצילוה ממנה, ע"ד בע"כ אתה חי. ולא עוד אלא שזקיפא רומחא, ק"ש (זהר), מס"נ דק"ש. ובכ"ז לא נגע אף בבחי' רגל דמתי מדבר.

ועכ"ז מספר מעלת הסדר דטייעא, הנכנסים לא"י, ארץ כנען, דרבב"ח נטל קרנא דתכלתא. פי' בחזירתו לעבודת השוב לקח אתו מתכלת שלהם, תיכלא דאכלא ושצי הגשמיות. אבל אז לא יכול לצאת מהמדבר, כי א"א לירד בגשמיות. אולי אפ"ל ע"ד רשב"י ור"א שכ"מ שנתנו עיניהם וכו', וצריכים היו להיות עוד במערה. שבת (לג:).

וא"ל הטייעא — שהוא דוקא יודע המעלה בזה — גמירי —

בקבלה אף שאין לזה מקום בשכל — דמאן דשקיל לא מסתגי לי, ופירש"י בהמות שהיינו רוכבין וכו', כי א"א להעשות בבחי' מהלך כ"א ע"י קיום מצות מעשיות, ודוקא ע"י הגוף ונה"ב, בהמות שהיינו רוכבין וכו'. כי מהלך היינו לצאת מהגבול וסדר ההשתל'. כ"ז שהוא בס' ההשתל' ה"ה בערך למדרגתו הקודמת וא"כ לא יצא עוד לגמרי ממנה ונק' עומד.

פלוגתת ב"ש וב"ה ג' או ד' חוטיין, ובאורכם ג' או ד' אצבעות. ד' מצד העבודה, ד"מ שבלולב יש בו טעם וריח וכו' (), ובחולין (צב.) מה גפן וכו' ת"ח ע"ה וכו'. ג' מצד התולדה, כל"י. וזהו שבפסח קודם העבודה, ג' דברים, משא"כ בסוכות — ד'. ופליגי גם באורך החוטיין, כי הא בהא תליא. ע"י העבודה ההמשכה גם באצילות (הפרטי או גם הכללי), משא"כ בלא עבודה רק ג' אצבעות.

עד"ז פלוגתתן כיצד מרקדין לפני הכלה (כתובות טז:) אם רק כמות שהיא, כפי העבודה, או אפי' חגרת אפי' סומא (לקו"ת ד"ה כיצד מרקדין). ושם הלכה כב"ה, כי בתחלת העבודה, תחלת הנשואין, מתחיל מאתדל"ע. אבל בסדר עבודת כל היום צ"ל דוקא אתדל"ת, ד' חוטיין, ולכן בזה הל' כב"ש, ובמילא ממשיך ד' אצבעות.

א. איתא בגמרא (ב"ב עג, ב ושם (ובפרש"י)) "אמר רבה בר בר חנה .. אמר לי ("ההוא טייעא" (סוחר)) תא ואחוי לך מתי מדבר וכו'".

ושם: "אזלי חזיתניהו ודמו כמאן דמבסמי (בפנים צהובות כשתויי יין) וגנו אפרקיד (פניו למעלה), והוה זקיפא ברכי' חד מינייהו, ועייל טייעא תותי ברכי' כי רכיב גמלא וזקיפא רומחי' ולא נגע בי' (שהי' מהלך תחת ברכי המת רוכב על הגמל ורומחו בידו ולא הי' נוגע בו בברכי'). פסקי חדא קרנא (כנף הטלית) דתכלתא דחד מינייהו, ולא הוי מסתגי לן (בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין לילך). אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו, אהדרי', דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי לי'. אזלי אהדרתי' והדר מסתגי לן".

ומסיים שם, שנטל כנף הטלית "למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל" (למחזי אי הלכה כב"ש דפליגי במסכת מנחות (דף מא:)) דת"ר כמה חוטיין הוא נותן וכו').

ויש לבאר כל זה בפנימיות הענינים², כדלקמן.

ב. "מתי מדבר" — הם דור המדבר שהיו במדרגה גבוה מאד ולא רצו להשפיל עצמם במצות מעשיות (לקו"ת ר"פ שלח³), — וזהו מתי (לא (רק) מלשון מיתה, אלא (גם) מלשון "מתיו מספר"⁴, "מתי מספר"⁵, שפירושו אנשים⁶) מדבר, היינו, אנשי מדבר, ולא אנשי ישוב —

(1) כ"ה ("ואחוי") בעין יעקב.

(2) בהבא לקמן ראה גם לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שנח ואילך (באגרת מ"ג שמות, הרצו"ת): "ואעירך בראשי פרקים, בדבר המאמר דרבב"ח בהטייעא עם המתי מדבר שדברת אודותיו .. והדברים ארוכים .. ובאתי עתה רק לאעירך בעניניך". — וכנראה הכוונה לרשימה שלפנינו, מסוכות תרצ"ו, שאמר רבינו "מקצת בביהכנ"ס" (ככפתח דבר).

(3) ושם: "המרגלים היו במדרגה גבוה מאד ולא רצו להשפיל א"ע למצות מעשיות" (לו, סע"ד ואילך). "שרש המרגלים הוא מבחי' עולם המחשבה .. כי הם היו מדור המדבר שנקראו דור דעה, ועל כן לא רצו להשפיל א"ע ליכנס לארץ ישראל .. לקיים שם .. מצות מעשיות כו" (לו, ב).

(4) ברכה לג, ו.

(5) וישלח לד, לו. ועוד (ויש לעיין למה מקדים רבינו לשון הכתוב בפ' ברכה).

(6) ראה פרש"י וישלח שם: "מתי מספר, אנשים מועטים".

כי, גם הגשמיות שלהם היתה באופן נעלה ביותר — שהרי ניזונו מה"מן" שלא הי' בו פסולת (יומא עה, ב⁷), ובלבושיהם נאמר "שמלתך לא בלתה" (עקב ח, ד⁸). וטעם הדבר, כי ברוחניות היו בדרגא נעלית ביותר — שהיו דור דעה⁹, ועליהם נאמר¹⁰ "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח"¹¹ (סנהדרין קח, א. קי, ב).

[ואף דיש פלוגתא בזה (סנהדרין שם¹²) — הא קאמר פה בתוס'¹³ דמ"ש כאן ש"דמו כמאן דמיבסמי" אתיא כמ"ד יש להם חלק לעוה"ב. וגם לאידך מ"ד, אולי אפשר לפרש "אין להם חלק לעוה"ב" שהם למעלה מחלק לעוה"ב (14)].

"ודמו כמאן דאיבסמו" (כשתויי יין) — ע"ד שמצינו במיתת שני בני אהרן בגלל גודל הרצוא והתשוקה להתקרב להקב"ה ("בקרבכם לפני ה'")¹⁵ ששתויי יין נכנסו (פרש"י שמיני יו"ד, ב), ש"שתויי יין" מורה על גודל ועוצם הגילוי דפנימיות התורה (יינה של תורה) עד למצב של כלות הנפש¹⁶, כבן עזאי (מהארבעה שנכנסו לפרדס) שהציץ ומת (חגיגה יד, ב¹⁷), ודוגמתו גם ב"חתי מדבר" ש"דמו כמאן דמיבסמי"¹⁸.

(7) ושם: "דק מחספס .. דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים" (מחספס בגימטריא רמ"ח, הרי מיכן שהי' המן נבלע באברים — פי' הר"ח). "לחם אבירים .. אל תקרי אבירים אלא איברים, דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים" (אינו יוצא מן המעיים — פרש"י).

(8) ובפרש"י: "ענני הכבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם כו".

(9) ראה ויק"ר רפ"ט. במדב"ר פי"ט, ג. וש"נ.

(10) תהלים נ, ה.

(11) "והיינו דור המדבר שכרתו ברית של מקום עלי זבחים ושלמים, דכתיב ויזבחו זבחים ושלמים, וכתיב ויזרוק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם" (פרש"י שם קי, ב).

(12) ושם: "דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא .. דברי רבי עקיבא. ר' אליעזר אומר עליהם הוא אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח".

(13) ד"ה ודמו: "ודמו כמאן דמיבסמי, משמע מכאן כמ"ד בחלק מתי מדבר יש להם חלק לעולם הבא".

(14) ראה עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ב פ"ח. מגלה עמוקות עה"ת שלח יד, לה. וראה אה"ת במדבר ע' טו ואילך. נ"ך ע' שכ ואילך. לקו"ש ח"ח ע' 248-9.

(15) ראה אה"ח ר"פ אחרי.

(16) ראה לקו"ש חל"א ע' 179, ובהנסמן שם.

(17) ובחדא"ג מהרש"א שם: "נכנסו לפרדס החכמה והיא חכמת אלקות. בן עזאי הציץ ומת, מתוך שדבקה נפשו באהבה רבה כו".

(18) ראה ענף יוסף לעי' כאן: "וזהו חטא נדב ואביהוא שהרסו לעלות אל ה' יותר מהראוי ובקרבתם לפני ה' וימותו, וזהו שארז"ל שתויי יין היו, שהכוונה שהרבו להשיג ולהבין ולהסתכל כפי חלקם המגיע, והרי זה כמו ששונה יין יותר מכפי המדה .. ומזה תבין חטא דור המדבר .. שהרבו להשיג יותר מכפי הראוי להם .. הרבו לשתות יין קודם זמנו, לכך אמר

“וגנו אפרקיד” (פניו למעלה) — היינו שכל פנימיותם למעלה.¹⁹

והנה, בברכות (יג, ב) ונדה (יד, א) מגני (מלשון גנות) מאן דשכיב אפרקיד²⁰. ואין לתרץ שלאחר מיתה שאני, שהרי הם היו שוכבים כך מחיים, וכמובא פה בתוד”ה פסקי²¹ ממדרש רבה²² “שהיו נכנסין מחיים בקבר”. אלא, שטעם הגנאי מפני תאוה וכו’, וזה לא שייך כאן, כיון שהיו מובדלים מהישוב, כנ”ל שלא היו אנשי ישוב אלא אנשי מדבר, שגם הגשמיות שלהם היתה באופן נעלה כו’.

ג. ומפרש גובה בחינתם של “מתי מדבר”:

“הוה זקיפא ברכי” — שגם בירכי, רגל, בחי’ התחתונה שבהם, “הוה זקיפא”.

ועד כמה — ש”עייל טייעא תותי ברכי’ כי רכיב גמלא וזקיפא רומחי’ ולא נגע בי”:

טייעא — סוחר — אינו משנה דבר בגוף החפץ אלא רק מוציא מרשות לרשות, ע”י כסף וזהב, דחילו ורחימו (כמבואר בענין “כנען”, שפירושו סוחר²³), והיינו ש”טייעא” (סוחר) קאי על איש ישראל העוסק במצות מעשיות, שעייז נעשה המסחר, הוצאה מרשות לרשות, שמוציא את הענינים הגשמיים מרשות הרבים, טורי דפרודא, לרשות היחיד דיחידו של עולם²⁴ — היפך ההנהגה ד”מתי מדבר” שלא רצו להשפיל עצמם במצות מעשיות.

.. כמאן דמבסמי ונתפתו בינים כו”’. ובעץ יוסף: “כישנים משתיית היין הרקח יינה של תורה שמתו מתוך דברי תורה .. כעין מיתת נשיקה ממש”.

19) ראה גם חדא”ג מהרש”א כאן: “פניהם הי’ למעלה .. מסתכלין כלפי מעלה כו”’. ובעץ יוסף: “כל ענינם כלפי מעלה ומגמתם לראות כבוד ה’ אכלו ולא ישבעו מנועם עליון”. ובעץ יוסף: “פניהם כלפי מעלה מבלי סור לשום צד ונטי’ כלל וכלל, רק כל ענינם הי’ בחכמת התורה שקבלו מלפני ה”’.

20) ושם: “לייט אמאן דגני אפרקיד”. ובפרש”י, “דרך גנאי”, “דרך גנות”.

21) “פסקי חדא קרנתא דתכלתא, משמע הכא שיש ציצית למתים, ויש לדחות שהיו נכנסין מחיים בקבר, כדאמר במדרש כו”’.

22) פתיחתא דאיכ”ר לג.

23) ראה תו”א ר”פ וישב: “כנען פירושו סוחר .. כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב .. כסף מלשון נכסוף נכספת דהיינו בחי’ אהבה, וזהב מצפון יאתה שהוא בחי’ שמאל בחי’ יראה” (וראה דרמ”צ שבהערה הבאה).

24) ראה דרמ”צ לו, א (ושם, ב: “ועש”ז נק’ ארץ ישראל ארץ כנען, וכנען מל’ סוחר .. כי רוב המצות תלויות בארץ .. שם עיקר המסחר הזה כו”’).

והטייעא הי' במדריגה היותר עליונה, עד שגם הבהמה שהי' רוכב עלי' — שרומז על הגוף ונפש הבהמית — הוא גמל²⁵, שצנוע בתשמיש ("גמל האוחר בין הגמלים", "עסוק בתשמיש .. אחור כנגד אחור"²⁶, "גמלים גו' ובניהם", "ובנאיהם .. לפי שהוא צנוע בתשמיש לא פרסמו הכתוב"²⁷), אף שלאחר חטא עה"ד אי אפשר לגמרי בלא תאוה⁽²⁸⁾.

ויש להוסיף במעלת הטייעא שהי' רוכב על גמל דוקא, ע"פ מארוז"ל "הרואה גמל בחלום — שמורה על ההתבוננות (ראיית השכל) במעמד ומצב ד"היינו כחולמים"²⁹, דקאי על זמן הגלות³⁰ — מיתה נקנסה עליו מן השמים והצילוה ממנה" (ברכות נו, ב), פירוש, שנמצא במעמד ומצב שע"י ההתבוננות בא לרצוא, "רץ לבך"³¹, כלות הנפש (שהו"ע המיתה), או שמורה על שלימות וגמר העבודה, ע"ד "בן מאה כאלו מת ועבר כו"³², אבל "הצילוה ממנה" (ממיתה דכלות הנפש או ממיתה דבן מאה כו') — ע"ד בעל-כרחך אתה חיי³³.
ולא עוד אלא ש"זקיפא רומחא" — ש"רומח" קאי על ק"ש (זהר ח"ג ערב, א³⁴), שהו"ע המס"נ דק"ש.

ובכל זאת — למרות גודל מעלת הטייעא שהי' רוכב על גמל וזקיפא רומחי' — הי' מהלך רוכב על הגמל ורומחו בידו תחת ברכי המת, ולא נגע אף בכחי' רגל ד"מתי מדבר", שמזה מוכן גובה

(25) ראה גם "רשימות" חוברת כב ע' 10-11.

(26) ב"ב צג, א ובפרש"י שם (מבכורות ח, א).

(27) וישלח לב, טז ובפרש"י — מב"ר פע"ו, ז. ובפ"י מת"כ שם: "שהוא צנוע בתשמיש, מפרש בגמ' שתשמישו אחור כנגד אחור".

(28) ראה גם "רשימות" חוברת יב ע' 17 (ובהנסמן שם).

(29) תהלים קכו, א.

(30) ראה תו"א וישב כח, ג: "החלום הוא מחבר שני הפכים .. וכך הענין בגלות ניצוץ אלקות בנפש האדם שהוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין, יכול להרכיב ב' דברים הפכיים, להיות טרוד כל היום במר"מ .. הגם שבתפלה מעורר את האהבה .. מחמת התבוננותו כו".

(31) ספר יצירה פ"א מ"ד. תקו"ז בהקדמה (ז, א).

(32) אבות ספ"ה. וראה ביאורים לפרקי אבות (קה"ת תשנ"ו) ס"ע 313 ואילך. ויש"נ.

(33) אבות ספ"ד. וראה תניא ספ"ג: "אם רץ לבך היא תשוּקת הנפש .. לצאת ממאסרה בגוף .. לדבקה בו ית' .. אזי ישיב אל לבו מארוז"ל כי ע"כ אתה חי בגוף הזה .. להיות דירה בתחתונים כו".

(34) "רומחא רמ"ח (תיבות) בק"ש עם שית תיבין דיחודא הא רומ"ח" (וראה לקו"ת תצא

לח, א. ובכ"מ).

בחינתם של מתי מדבר, עד שאפילו בחי' רגל שלהם גבוהה יותר מהטייעא הרוכב על גמל וזקיפא רומחי'!

ד. ועם כל זה מספר בהסוגיא מעלת הסדר דטייעא, היינו, מעלת סדר העבודה דהנכנסים לארץ ישראל, לעסוק בהמסחר דארץ כנען, ע"י קיום מצוות מעשיות — כמרומז בהמשך הסיפור דרבה בר בר חנה נטל "קרנא דתכלתא כו":

ופירוש הדברים: לאחרי שרבב"ח הלך לראות המתי מדבר שעבודתם היתה באופן של רצוא (כנ"ל ס"ב בפירוש "ודמו כמאן דאיבסמו"), הנה בחזירתו לעבודת השוב, לקח אתו מתכלת שלהם — תיכלא דאכלא ושצי הגשמיות³⁵.

אבל אז "לא הוה מסתגי לן" (לא היו יכולין לילך) — שלא הי' רבב"ח יכול לצאת מהמדבר, כי, כשיש בידו התכלת דמתי מדבר שאכיל ושצי הגשמיות, אי אפשר לו לירד בגשמיות.

אולי אפ"ל שזהו ע"ד שמצינו אצל רשב"י ור' אלעזר בנו בצאתם מן המערה, שכל מקום שנתנו עיניהם וכו' (מיד נשרף), וצריכים היו להיות עוד במערה, כדאיתא בשבת (לג, ב). ועד"ז בנוגע לרבב"ח, שלא יכול לירד בגשמיות כשיש בידו התכלת דמתי מדבר שאכיל ושצי הגשמיות (ע"ד "כל מקום שנתנו עיניהם מיד נשרף"), ובמצב כזה צריך להשאר עוד במדבר.

וכדי שיוכל לצאת מן המדבר ולירד בגשמיות — אמר לו הטייעא "דלמא שקלת מידי מינייהו, אהדרי", דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי לי":

הטייעא אמר זה לרבב"ח — מפני שהוא (הטייעא, סוחר) דוקא יודע המעלה בזה (בסדר העבודה דהנכנסים לארץ ישראל, לעסוק בהמסחר דארץ כנען, ע"י קיום מצוות מעשיות).

ואמר לו "גמירי — בקבלה, אף שאין לזה מקום בשכל — דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי לי" (מי שלוקח דבר מהם אינו

35) ראה זח"א נא, א: "נהורא תכלא שצי לי' ואכיל לי" (הובא בלקו"ת שלח מה, ג). וראה לקו"ת קרח נג, ג — לענין חוטי התכלת שבציצית ("תכלת הוא מלשון תכלה, פי' שיכלה ויבער הרע מקרבו. . . וזהו ענין תכלת דאכיל ושצי הרע כו"). ובסידור (עם דא"ח) שער הציצית ד, ב, ש"ענין פתיל תכלת שנתנו על הציצית הוא כמו אשא תכלא" (שבזוהר שם).

יכול לילך), היינו, שהלוקח דבר ממתי מדבר, לקבל מהם ולהיות כמותם שלא לירד בגשמיות — אינו יכול לילך, להיות בבחינת מהלך,

ומדייק בפירש"י "בהמות שהיינו רוכבין וכו'" ("לא היו יכולין לילך"), כי, אי אפשר להעשות בבחינת מהלך ("לילך") כי אם ע"י קיום מצות מעשיות, ודוקא ע"י הגוף ונפש הבהמית³⁶ — שזהו הדיוק "בהמות שהיינו רוכבין וכו'".

וטעם הדבר — כי "מהלך" היינו לצאת מהגבול וסדר ההשתלשלות. וכל זמן שהוא בסדר ההשתלשלות, הנה גם כשעולה מדרגא לדרגא הרי הוא בערך למדרגתו הקודמת, וא"כ לא יצא עוד לגמרי ממנה, ולכן נקרא עומד³⁷. וכדי להיות "מהלך", לצאת מהגבול וסדר ההשתלשלות ולבוא לבלי גבול — יש צורך בקיום מצות מעשיות ודוקא ע"י הגוף ונפש הבהמית, כפי שיודעים בקבלה ("גמירי", אף שאין לזה מקום בשכל) שכך עלה ברצונו ית'.

ה. וביאור המשך הסוגיא ע"ד פלוגתא ב"ש וב"ה בנוגע לציצית (שבשביל זה נטל רבב"ח כנף הטלית שלהם "למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל") — ג' או ד' חוטיין, ובאורכם ג' או ד' אצבעות — שב"ש אומרים ד' וב"ה אומרים ג'³⁸.

ובהקדם כללות החילוק שבין ד' לג'³⁹:

ד' — הוא מצד העבודה, כמרומז בד' מינים שבלולב, "אתרוג יש בו טעם ויש בו ריח .. בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים .. יש בו טעם ואין בו ריח .. שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. ענף עץ אבות .. יש בו ריח ואין בו טעם .. שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. וערבי נחל .. אין בה טעם ואין בה ריח .. בני אדם שאין בהם וכו'" (ויק"ר פ"ל, יב). ועד"ז איתא בחולין (צב, א) מה גפן וכו', "אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה אלו בעלי

36 ראה אוה"ת בראשית כד, ב ואילך, בפירוש מארז"ל (עירובין נד, א) "האי עלמא דאזלינן מיני' כו'": "פי' דאזלינן מיני', שאנו נעשים בבחי' מהלכים ע"י עוה"ז דוקא, כי הנשמות קודם ירידתן בגוף היו בחי' עומדים .. וע"י התלבשותה בגוף ונה"ב .. נעשה בבחי' מהלכים שהוא בחי' בל"ג .. הרי שנעשה בחי' מהלך ע"י התלבשותה בעשי' דוקא .. היום לעשותם כו'" (וראה "רשימות" חוברת מג בתחלתה).

37 ראה סה"מ תר"ס ע' קז ואילך. אעת"ר ע' סט ואילך. ועוד.

38 "כמה חוטיין הוא נותן, ב"ש אומרים ד', וב"ה אומרים ג'. וכמה תהא משולשת (תלוי' הענף מן הגדיל), ב"ש אומרים ד' (אצבעות) וב"ה אומרים ג'" (מנחות מא, ב ובפרש"י).

39 ראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 46, ובהנסמן שם.

בתים, אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים, עלין שבה אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל וכו'". וכיון שהחלוקה דבנ"י לד' היא מצד חילוקי הדרגות באופן עבודתם, נמצא, שד' הוא מצד העבודה. וג' — הוא מצד התולדה, כמרומוז בכך שמצד תולדתם נחלקים בנ"י (לא לד' חלוקת הנ"ל, אלא) לג' — כהנים לויים ישראלים. וזהו שבפסח, שענינו גילוי מלמעלה לבנ"י כפי שהם מצד התולדה, קודם העבודה⁴⁰, ישנם "שלושה דברים" . פסח מצה ומרור⁴¹. משא"כ בסוכות, לאחר העבודה דר"ה ויוהכ"פ — ישנם ד' דברים (ד' מינים).

ולכן ב"ש אומרים ד' וב"ה אומרים ג' — כי ב"ש מחמירים שצ"ל כפי שהוא מצד העבודה (ד') דוקא, וב"ה מקילים שיכול להיות כפי שהוא מצד התולדה (ג').

ופליגי גם באורך החוטיין, ב"ש אומרים ד' אצבעות וב"ה אומרים ג' אצבעות — כי הא בהא תליא: ע"י העבודה (ד') — ההמשכה היא בכל ד' העולמות, גם באצילות (הפרטי או גם הכללי⁴²), ולכן סוברים ב"ש שאורך החוטיין (המורה על ההמשכה) הוא ד' אצבעות; משא"כ בלא עבודה (מצד התולדה, ג') — ההמשכה היא רק בג' עולמות⁴³, ולכן סוברים ב"ה שאורך החוטיין הוא ג' אצבעות.

ו. ויש להוסיף בזה:

מצינו עד"ז בפלוגתתן של ב"ש וב"ה בענין "כיצד מרקדין לפני הכלה, ב"ש אומרים כלה כמות שהיא (לפי יופי' וחיבותה מקלסין אותה), וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה" (כתובות טז, סע"ב ואילך) — שתוכן הפלוגתא הוא אם רק "כמות שהיא", היינו, כפי העבודה, או אפילו חיגרת אפילו סומא אומרים לה "כלה נאה וחסודה"⁴⁴, שנעשית

(40) כידוע שבפסח ה' הגילוי מלמעלה באופן של אתעדל"ע, ורק לאח"ז מתחילה עבודתם של ישראל בספה"ע כו' (לקו"ת ויקרא ג, א. ובכ"מ).

(41) פסחים קטז, רע"ב (במשנה).

(42) ענינם — ראה ד"ה להבין מ"ש בע"ח שיש ג' בחי' אדם (נדפס באוה"ת בלק ע' בתקסב ואילך. אוה"ת ענינים ע' עז ואילך).

(43) לכאורה הכוונה, שבלא עבודה ישנה רק ההמשכה מאצילות לג' עולמות ב"ע (הפרטיים או גם הכלליים), אבל באצילות לא ניתוסף מאומה, ואילו ע"י העבודה מוסיפים וממשיכים אור חדש גם באצילות (הפרטי, או גם הכללי).

(44) ראה כתובות יז, א: "אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חיגרת או סומא אומרים לה

כן (כפי שהיא בעצם מצד התולדה) ע"י הגילוי מלמעלה באופן דאתדל"ע (לקו"ת שה"ש ד"ה כיצד מרקדין⁴⁵).

והחילוק בין ב' הפלוגתות הנ"ל, ששם (ב"מרקדין לפני הכלה") הלכה כב"ה, משא"כ כאן (בציצית) הלכה כב"ש — כי:

בתחלת העבודה, שזהו תחלת הנשואין דכנס"י עם הקב"ה, מתחיל מאתדל"ע — "כלה נאה וחסודה", ולכן בזה הלכה כב"ה; אבל בסדר עבודת כל היום (המרומזת בציצית שלובשים כל היום⁴⁶) צ"ל דוקא אתדל"ת — ד' חוטיין, ולכן בזה הלכה כב"ש, ובמילא ממשיך בד' עולמות, ד' אצבעות, כי הא בהא תליא, כנ"ל.

כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק. אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע בשוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו, הוי אומר ישבחנו בעיניו.

(45) ושם (מח, ג): "אמרו ב"ש כמות שהיא כו', כי להיות בית שמאי שרשם מבחי' הגבורות ע"כ נק' שמאי כענין שארז"ל ע"פ ושם דרך כו' כל השם אורחותיו, דהיינו ששוקל דרכיו איך ומה הוא, היינו שלפ"ע הסור מרע כך יהי' המשכה אח"כ מבחי' .. שלמעלה, וזהו כלה כמות שהיא, כלומר כמו שהיא העלי' ממטה .. אם רב ואם מעט .. אבל ב"ה שרשו מבחי' החסדים חולק על ב"ש שלא יהי' המשכה לפי ההעלאה, אלא אדרבה תחלה יהי' המשכה מלמעלה למטה .. להיות כלה נאה, וישראל אשר בך אתפאר, ואפילו חיגרת ואפילו סומא, דקמי' שוה ומשוה וכו'".

(46) ראה תוד"ה פסקי שם (בהשקו"ט בהא שיש ציצית למתים), ש"מתי מדבר" "היו כולן מקיימים מצות ציצית לפי שהי' לכולן טליתות של ד' כנפות, ולכך היו עושיין להן אף במותן".